

Шароватова О.П., канд. пед. наук, доцент,

доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

Національний університет цивільного захисту України (м. Харків, Україна)

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я І ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ У ФОКУСІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ І СФЕРИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Робоче місце та психічне здоров'я тісно пов'язані між собою. Безпечне і здорове робоче середовище підтримує психічне здоров'я, в свою чергу гарне психічне здоров'я дає людям змогу працювати продуктивно. Небезпечне або шкідливе робоче середовище може виснажувати психічне здоров'я, як наслідок, недобре психічне здоров'я може заважати здатності людини працювати, якщо її залишити без підтримки.

В означеному контексті ціна бездіяльності з боку суспільства дуже висока. Забезпечення доступності послуг з охорони психічного (чи фізичного) здоров'я коштує дорого. Проте непрямі витрати, пов'язані зі зниженням продуктивності праці (передчасна смерть, інвалідність, зменшення продуктивності у процесі трудової діяльності), зазвичай набагато перевищують прямі витрати на вказані послуги. Ефективна політика й заходи з покращення психічного здоров'я на роботі мають критично важливе значення як для захисту прав людини на добре здоров'я, включно із його психічною складовою, так і для забезпечення прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку (щодо здоров'я (Ціль 3) та гідної праці для всіх (Ціль 8)) [1].

У Конвенції Міжнародної організації праці 2006 року про основи, що сприяють безпеці та здоров'ю на роботі (№ 187), наголошується, що у національній політиці з урахуванням своїх національних умов і практики, а також на основі консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців і працівників, кожна держава має сприяти таким основним принципам, як: оцінка професійних ризиків або небезпек; боротьба із

професійними ризиками або небезпеками в місці їх виникнення; розвиток національної культури профілактики в галузі безпеки і здоров'я на роботі, що включає інформацію, консультації та навчання.

Тож, Національна система безпеки і здоров'я на роботі має включати механізми, спрямовані на поступове поліпшення умов у галузі безпеки і здоров'я на роботі на мікропідприємствах, на малих і середніх підприємствах та у неформальній економіці. Таким чином, сприяючи розвитку національної культури профілактики в галузі безпеки і здоров'я на роботі та здійснюючи внесок у захист працівників шляхом усунення або зведення до мінімуму, наскільки це практично можливо, професійних ризиків і небезпек, відповідно до національного законодавства і практики, з метою попередження травматизму на роботі, професійних захворювань і загибелі людей на роботі, а також сприяння безпеці і здоров'ю на роботі, держава на основі консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців і працівників має реалізовувати Національну програму з безпеки і здоров'я на роботі.

Отже, виходячи з акцентів, що диктує плинний час, в умовах сьогодення одним з актуальних питань, що також потребує фахових досліджень, є розробка детальних актів з безпеки і здоров'я на роботі, пов'язаних саме зі збереженням психічного здоров'я на робочому місці. Ключовими напрямками в окресленій площині виступають: запобігання виникненню психічних розладів, пов'язаних із роботою, шляхом управління психосоціальними ризиками, що включає здійснення організаційних заходів для реформування умов і культури праці та трудових відносин; захист та зміцнення психічного здоров'я на робочому місці, особливо за допомогою навчання й заходів, які підвищують рівень обізнаності в галузі психічного здоров'я, зміцнюють навички з розпізнавання психічних розладів на робочому місці та вживання відповідних заходів, а також розширюють права й можливості працівників щодо звернення за підтримкою; допомога працівникам, які мають психічні розлади, брати повноцінну й рівноправну участь у трудовій діяльності за допомогою розумних пристосовань, програм повернення на роботу та ініціатив із надання підтримки

у працевлаштуванні; створення сприятливого середовища з комплексними заходами щодо покращення психічного здоров'я на робочому місці на основі лідерства, інвестування, дотримання прав, інтеграції, участі, зміцнення доказової бази й дотримання норм, зокрема реалізація програм психосоціальної підтримки на робочому місці [2].

Фокусом і перевагою програм психосоціальної підтримки на робочому місці, як основи сприятливої організаційної культури і культури безпеки праці, постають питання психологічної безпеки на роботі, що розкриваються деталізацією психосоціальних небезпек та ризиків у сфері праці (оцінка, профілактика тощо); визначенням особливостей політики підприємства (установи, організації) та рекомендацій щодо відповідних обставин і дій (вплив воєнних дій і воєнного стану, насильства і домагань тощо); стратегією психосоціальної підтримки співробітників (психологічно безпечне лідерство), конкретними кроками впровадження програми і критеріями її успішності.

Отже, безпечне і здорове робоче середовище – це не лише усунення фізичних небезпек і попередження ризиків для фізичного здоров'я. Продуктивна праця та щасливий трудовий колектив – це, перш за все, психологічна безпека, позитивна інклюзивна організаційна культура, робоче середовище, вільне від насильства і домагань, і збереження психічного здоров'я людей.

Гідна праця, позитивно впливаючи на психічне здоров'я, не тільки надає можливість для отримання прибутку, а й створює платформу для чітко організованої повсякденної діяльності, підтримання позитивних взаємин і отримання почуття цілі й її досягнення. Для людей із глибокими психічними розладами зайнятість сприяє відновленню та асоціюється із підвищенням самооцінки та кращим соціальним функціонуванням. Для решти працівників безпечні та здорові робочі середовища - не лише одне з основних прав, це висока ймовірність підвищувати якість і продуктивність праці, можливість ефективніше зберігати кадри й зведення до мінімуму напруженості і конфліктів [1].

Список використаної літератури:

1. Психічне здоров'я на робочому місці: Аналітична записка. World Health Organization and International Labour Organization, 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1_j__uieXGJguM02-M-HGgk_wgw1Fgnl0/view.

2. Конвенція 2006 року про основи, що сприяють безпеці та здоров'ю на роботі (№ 187). URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/genericdocument/wcms_752043.pdf.